

UCHWAŁA NR LIV/456/2023
RADY POWIATU GLIWICKIEGO
z dnia 28 września 2023 r.

w sprawie przyjęcia Programu służącego działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w Powiecie Gliwickim na lata 2023 - 2028

Na podstawie art. 12 pkt 11, art. 9 ust. 1 ustawy w dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1526 z późn. zm.), art. 6 ust.3. pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm)

Rada Powiatu Gliwickiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjąć do realizacji Program służący działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w Powiecie Gliwickim na lata 2023 - 2028.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Gliwickiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY RADY
POWIATU GLIWICKIEGO

Andrzej Kurek

Załącznik do uchwały Nr LIV/456/2023
Rady Powiatu Gliwickiego
z dnia 28 września 2023 r.

Program służący działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w Powiecie Gliwickim na lata 2023-2028

Gliwice 2023

Spis treści

Wstęp.....	2
1. Podstawy prawne.....	2
2. Definicje i podstawowe pojęcia.....	3
3. Formy pomocy.....	5
4. Skala zjawiska przemocy domowej w Powiecie Gliwickim.....	6
5. Zasoby instytucjonalne działające na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej w Powiecie Gliwickim.....	8
6. Cel główny i cele szczegółowe Programu.....	9
7. Adresaci i realizatorzy Programu.....	9
8. Przewidywane efekty realizacji Programu.....	9
9. Harmonogram działań	10
10. Monitoring i ewaluacja Programu.....	11
11. Źródła finansowania Programu	11

Wstęp

Rodzina jest podstawowym środowiskiem, w którym powstaje człowiek – w sensie biologicznym i społecznym¹. To właśnie w rodzinie kształtuje się pierwszy proces socjalizacji jednostki. Rodzina jako mikroświat życia społecznego powinna zaspokajać podstawowe potrzeby jej członków. Właśnie w niej na świat przychodzą dzieci i są wychowywane w sposób mający je przygotować do samodzielnego życia w społeczeństwie.

Coraz częściej jednak, zarówno poprzez wpływ środowiska, jak i własne negatywne doświadczenia, rodziny przeżywają kryzysy powiązane z brakiem właściwych postaw wychowawczych, ubóstwem, nałogami, demoralizacją czy samotnym rodzicielstwem. Prowadzi to do ukształtowania się nieprawidłowych więzi pomiędzy członkami rodziny, które później często przekazywane są kolejnym pokoleniom.

W takich dysfunkcyjnych rodzinach często dochodzi do stosowania przemocy, jako sposobu budowania relacji pomiędzy jej członkami, oraz jako metody wychowawczej dyscyplinującej jej członków. Często osobami, które jej doświadczają są najślabi – dzieci.

Program profilaktyczny ma na celu budowanie lokalnego systemu wsparcia dla rodzin przeżywających kryzysy, jak i promowanie właściwych postaw wychowawczych wolnych od przemocy.

1. Podstawy prawne

Powiat jako jednostka samorządu terytorialnego został zobligowany do opracowywania programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową. Zadanie to jest określone jako jego własne w art. 6 ust 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Program służący działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w powiecie gliwickim na lata 2023 – 2028 jest zgodny z założeniami polityki społecznej oraz przeciwdziałania przemocy, określonych w krajowych dokumentach strategicznych, jak również z innymi ustawami kompetencyjnymi szczebla administracji rządowej. Działania przyjmowane w Programie wynikają z bezpośredniego odniesienia do krajowych i międzynarodowych aktów prawnych, a w szczególności:

1. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
(Dz. U z 1997 r., poz. 78, nr 483 z późn. zm.)
2. Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.)
3. Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
(t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 901 z późn. zm.)
4. Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.
(t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1526 z późn. zm.)
5. Ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.
(t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1359 z późn. zm.)
6. Ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.
(Dz. U. z 2022 r., poz. 1700 z późn. zm.)
7. Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
(t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1426 z późn. zm.)

¹ „Psychologia Rodziny” pod red. Iwony Janickiej i Hanny Liberskiej, str. 13.

8. Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r.
(Dz. U. z 2015 r., poz. 961 z późn. zm.)
9. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023 przyjętego Uchwałą Nr 248 Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r.
10. Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Śląskim na lata 2021–2025 przyjętego uchwałą Nr 1431/241/VI/2021 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 15 czerwca 2021 r.

Program został również opracowany w odniesieniu do celów i działań wskazanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Gliwickiego na lata 2021-2026, przyjętej w dniu 29 kwietnia 2021 roku Uchwałą Nr XXVII/218/2021 Rady Powiatu Gliwickiego. W dokumencie tym wprowadzony został cel strategiczny SRPS. 10.: „*Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie*”. Jego osiągnięcie zostało oparte o następujące cele operacyjne: SRPS.10.1. „*Zmniejszenie ilości rodzin, w których występuje problem przemocy*” oraz SRPS.10.2. „*Podnoszenie świadomości i wrażliwości społecznej wobec zjawiska przemocy w rodzinie, w szczególności wobec dzieci*”. W ramach wskazanych celów zostały przyjęte w Strategii następujące działania:

1. SRPS.10.1.1. *Poradnictwo prawne, wsparcie w środowisku, udział w grupach roboczych.*
2. SRPS.10.2.1 *Opracowywanie oraz upowszechnianie materiałów edukacyjnych z zakresu profilaktyki przemocy domowej.*

Powyższy program stanowi kontynuację i poszerzenie zagadnień poruszanych w tym obszarze. Stanowi odpowiedź na zdiagnozowane zjawiska będące skutkami stosowania przemocy domowej, z jednoczesnym zaakcentowaniem działań ukierunkowanych na profilaktykę i edukację rodzin i osób doświadczających przemocy i ją stosujących.

Dzięki powyższym działaniom powinien zostać osiągnięty cel zawarty w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Powiecie Gliwickim na lata 2023-2028, jakim jest zwiększenie skuteczności działań realizowanych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej na terenie Powiatu Gliwickiego.

2. Definicje i podstawowe pojęcia

Najważniejszym elementem w procesie socjalizacji i rozwoju jest rodzina, a w niej rodzice jako źródło wzorców zachowania i budowania relacji. Zarówno stosowane przez rodziców metody wychowawcze, jak i zgromadzone przez dziecko doświadczenia indywidualne mogą być podłożem transmisji zachowań agresywnych. Dziecko poprzez wyuczenie i wdrukowanie odpowiednich wzorców może również być potencjalnie zarówno przyszłym sprawcą przemocy, jak i osobą mogącą jej doznawać. W literaturze podaje się, iż to chłopcy częściej przejmują wzorec stawania się osobą stosującą przemoc, zaś dziewczynki pozostają submisyjne i mogą łączyć się w związki z partnerami ją stosującymi².

Rodzicielstwo jest naturalnym elementem rozwoju rodziny, żaden rodzic nie jest wyuczony do podjęcia się tej roli, ale jest skłonny do powtarzania wzorców jakie posiada w swoim doświadczeniu, najczęściej korzystając z tych, które nabył w rodzinie pochodzenia.

W prawidłowo funkcjonujących rodzinach, rodzice troskliwie opiekują się swoimi dziećmi, zapewniając im atmosferę poczucia bezpieczeństwa i miłości. W takich rodzinach, zachowanie dziecka jest kierowane przez rodzica w stronę nabywania kompetencji społecznych i emocjonalnych opartych na wzajemnym szacunku, empatii i zrozumieniu. Dziecko wychowujące się w takim systemie rodzinnym jest ufne wobec innych, posiada pozytywną samoocenę i potrafi komunikować innym swoje potrzeby oraz aktywnie dążyć do osiągnięcia swoich

² „Psychologia Rodziny” pod red. Iwony Janickiej i Hanny Liberskiej, str. 488

celów, z uwzględnieniem stanowiska innych. Zgodnie z teorią więzi takie środowisko rodzinne jest zdolne do tworzenia bezpiecznych więzi, których bazą jest wystarczająco dobry rodzic.

Jednakże rodzic może sprawować swoją władzę rodzicielską w sposób niezaspokajający podstawowych potrzeb dziecka, co może prowadzić do rozwoju tzw. lękowych stylów przywiązania. Następstwem takich stylów jest m.in. trudność w zakresie budowania relacji z innymi, negatywny obraz siebie i otaczającego świata, jak i wykształcenie nieprzystosowawczych zachowań redukujących napięcie (alkoholizm, narkomania, przemoc).

Do najczęściej wymienianych stylów rodzicielskich należą³:

- **Styl demokratyczny** – w którym rodzice ustalają precyzyjne zasady oraz oczekiwania i omawiają je ze swoimi dziećmi. W tym stylu przekazywanie norm i standardów zachowania jest procesem, w którym uwzględniane jest stanowisko dzieci.
- **Styl autorytarny** – charakteryzuje się ustalaniem przez rodziców sztywnych zasad i oczekiwań, które są rygorystycznie przestrzegane. Dzieciom narzucane jest stanowisko rodziców, zaś brak realizacji oczekiwań wiąże się z określonymi konsekwencjami.
- **Styl przyzwalający** – w tym modelu wychowania rodzice przyzwalają, aby preferencje dzieci przeważały. W takich rodzinach to dzieci kierują rodziną. Rodzi to również u dzieci trudności z dostosowaniem się do innych zewnętrznych reguł, silną rywalizację i wysoki poziom agresji w sytuacji niepowodzeń.
- **Styl odrzucający** – rodzice charakteryzujący się tym stylem nie zwracają uwagi na potrzeby swoich dzieci i rzadko mają jakieś oczekiwania odnośnie ich zachowania. Dzieci w takich rodzinach mają poczucie, że się o nich nie dba, są niedojrzałe i mogą przejawiać problemy psychologiczne.
- **Styl obojętny** – w takim stylu rodzice ignorują dziecko pozwalając, aby jego preferencje wzięły górę dopóty, dopóki nie przeszkadzają w działaniu rodziców. Dzieci w takich rodzinach często pozostają bez emocjonalnego wsparcia oraz bez spójnych zasad postępowania i oczekiwań.

Style wychowawcze powiązane są z postawami rodzicielskimi, w skład których wchodzi takie wymiary jak: akceptacja-odrzućenie, autonomia, ochranianie, wymaganie, konsekwencja.

Nieprawidłowa postawa wychowawcza, a co za tym idzie styl wychowania mogą w dziecku wzbudzać agresję, wywoływać poczucie bezradności, lęku, uległość i powierzchowne traktowanie norm i wartości.

Bycie świadkiem przemocy domowej jest dla dziecka tak samo silnym urazem psychicznym, jakby samo jej doświadczało. Stąd, w najnowszych zmianach ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, zmieniono pozycję dziecka z osoby będącej świadkiem, na osobę ją doświadczającą (zgodnie z art. 2 ust. 2), co jest zgodne z badaniami z dziedziny wpływu przemocy na rozwój i funkcjonowanie dzieci.

Przemoc domowa to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doświadczającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.⁴

Wyróżniamy kilka rodzajów przemocy, które są charakteryzowane w następujący sposób.⁵

³ „Skale Oceny Rodzin” Andrzej Margasiński str. 19-21

⁴ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, art. 2 ust 1

⁵ <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/8-rodzaj-przemocy>, (dostęp w dniu 24.04.2023 r.)

- **Fizyczna** – naruszanie nietykalności cielesnej. Przemoc fizyczna jest intencjonalnym zachowaniem powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko.
- **Psychiczna** – naruszenie godności osobistej. Przemoc psychiczna zawiera przymus i groźby.
- **Seksualna** – naruszenie intymności. Przemoc seksualna polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić.
- **Ekonomiczna** – naruszenie własności. Przemoc ekonomiczna wiąże się z celowym niszczeniem czyjejś własności, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby.
- **Zaniedbanie** – naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich. Należy jednak zaznaczyć, iż przemoc jest zjawiskiem o zróżnicowanej i skomplikowanej etiologii, natomiast zadaniem społeczeństwa jest zapobieganie jej na każdym możliwym poziomie jej powstawania.

Skutki doświadczania przemocy domowej są bardzo szkodliwe i rozległe dla wszystkich członków rodziny – zarówno dzieci, jak i dorosłych. Stąd autorzy licznych publikacji proponują, aby strategie zapobiegania i redukowania skutków przemocy rozpatrywać na trzech poziomach⁶:

- **na poziomie społecznym** przez kształtowanie powszechnej postawy braku akceptacji dla przemocy domowej, wsparte normami prawnymi ułatwiającymi ujawnienie oraz bezwzględne represjonowanie takich zachowań. Ważnym zadaniem społecznym jest rozwijanie i popularyzowanie sieci instytucji ochrony ofiar przemocy;
- **na poziomie rodziny** w postaci interwencji dokonywanych w samych rodzinach zagrożonych lub z problemem przemocy. Dokonuje się tego przez uczenie rodziców umiejętności wychowawczych i rozwijanie u nich umiejętności radzenia sobie z własnymi negatywnymi emocjami. Ten model interwencji służy procesowi tworzenia środowiska rodzinnego bez przemocy. Jest niezwykle trudny do realizacji, gdyż wymaga zaangażowania się rodziców;
- **na poziomie indywidualnym** poprzez terapię psychologiczną lub psychoterapię osób doświadczających przemocy i osób ją stosujących. Osoby doświadczające należy wzmacniać i pomagać im w uzyskaniu niezależności psychicznej i w radzeniu sobie w życiu. Osoby stosujące przemoc uczą się kontrolowania gniewu, przełamuje się ich nawykowe wzorce agresywnego zachowania, uczą zachowań pożądanych, empatii w relacjach z innymi.

Biorąc pod uwagę powyższe wskazania należy zaznaczyć, iż Program służący działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w powiecie gliwickim na lata 2023-2028, wpisuje się w przeciwdziałanie skutkom przemocy na **poziomie rodziny i indywidualnym**.

3. Formy pomocy

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej identyfikuje podstawowy katalog działań, których celem jest zapobieganie oraz ograniczanie skutków działań przemocowych. Należy wśród nich wymienić w szczególności udzielanie bezpłatnej pomocy w następujących formach:⁷

- 1) poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- 2) interwencji kryzysowej i wsparcia;
- 3) ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobie stosującej przemoc domową korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z osobą doznającą przemocy domowej oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej;

⁶ „Psychologia Rodziny” pod red. Iwony Janickiej i Hanny Liberskiej, str. 504

⁷ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, art. 3

- 4) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- 5) badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
- 6) zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej, która nie ma tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie z osobą stosującą przemoc domową pomocy w uzyskaniu mieszkania.

4. Skala zjawiska przemocy na terenie Powiatu Gliwickiego

W celu opisanie skali zjawiska przemocy w Powiecie Gliwickim dla potrzeb niniejszego Programu, wykorzystano elementy obszernej diagnozy wykonanej dla potrzeb Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Powiecie Gliwickim na lata 2023-2028.

Jedną z instytucji działających na terenie powiatu gliwickiego w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób jej doznających jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gliwicach, które działania w tym obszarze realizuje w ramach Zespołu Poradnictwa Specjalistycznego i Interwencji Kryzysowej. W Powiecie Gliwickim podstawową formą niesienia pomocy osobom doznającym przemocy domowej, ale również pracy z osobami stosującymi przemoc, jest poradnictwo specjalistyczne.

W latach 2018-2022 PCPR-ZPSiK oferował osobom dotkniętym przemocą domową głównie porady prawne i psychologiczne, łącznie w badanym okresie z takiej formy wsparcia skorzystało 67 osób, co odpowiadało 64 rodzinom objętym pomocą. W ramach poradnictwa psychologicznego pomoc otrzymało łącznie 41 osób. Natomiast poradnictwem prawnym zostało objętych 26 osób. Przełożyło się to w badanym okresie na udzielenie łącznie 234 porad. Biorąc pod uwagę całość działań podejmowanych przez PCPR-ZPSiK (które obejmowały m.in. poradnictwo wychowawcze czy interwencję kryzysową) należy stwierdzić, że na przestrzeni lat 2018-2022 z oferty Zespołu skorzystało łącznie 1218 osób, co odpowiadało średniej ich liczbie na poziomie 255 osób każdego roku. Szczegółowe dane w zakresie poradnictwa prawnego i psychologicznego zawiera poniższa tabela.

Tabela nr 1. Liczba osób i rodzin dotkniętych przemocą domową, którym udzielono wsparcia w ramach oferty PCPR-ZPSiK w latach 2018 – 2022

Wyszczególnienie	Jednostka	Rok					Suma końcowa
		2018	2019	2020	2021	2022	
Poradnictwo prawne	Liczba osób	7	4	2	9	4	26
	Liczba rodzin	7	4	2	9	4	26
	Liczba porad	10	5	3	22	5	45
Poradnictwo psychologiczne	Liczba osób	14	7	6	8	6	41
	Liczba rodzin	11	7	6	8	6	38
	Liczba porad	57	13	23	57	39	189

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR

W dalszej kolejności należy zwrócić uwagę na programy służące działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową. Zadanie to jest realizowane przez Zespół od 2021 roku w postaci programu pn. „Szkoła rodzicielstwa. Mocni rodzice–mocne dzieci”, który

wpisuje się w zakres działań profilaktycznych w obszarze wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci doświadczających przemocy domowej.

W ciągu 2 lat realizacji programu uczestniczyło w nim łącznie 21 osób.

Instytucjami, których zadania również ukierunkowane są na przeciwdziałanie przemocy domowej, są ośrodki pomocy społecznej z terenu Powiatu Gliwickiego. Jak wynika ze statystyk prowadzonych przez ww. jednostki pomocy społecznej, biorąc pod uwagę rodziny, w których przyczyną trudnej sytuacji była przemoc domowa należy wskazać, że na przestrzeni lat 2018-2022 ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu gliwickiego pracowały łącznie z 420 rodzinami, które doświadczały tego problemu. Gminami, w których OPS-y podejmowały działania z uwagi na przemoc domową, najczęściej były: Knurów i Gierałtowice.

W skali całego powiatu liczba rodzin, w których przyczyną trudnej sytuacji życiowej było zjawisko przemocy domowej, zwiększyła się o 5 w 2021 roku w stosunku do końca 2018 roku (z 107 w 2018 r. do 112 w 2021 r.). Należy, wobec tego uznać, że dotychczasowe działania ops-ów przynoszą oczekiwany skutek, gdyż wzrost ten jest stosunkowo niewielki. Niemniej problem ten na terenie powiatu gliwickiego wymaga dalszego podejmowania działań profilaktycznych, niosących specjalistyczną pomoc, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową.

Najczęstszą formą podejmowanych przez ośrodki pomocy społecznej działań w związku ze stosowaniem przemocy domowej było: poradnictwo (35%), pomoc psychologiczna (22%), kontakt ze szkołą (11%), pomoc prawna (8%), powiadomienie Policji (7%). Stanowiły one dominujące formy podejmowanych działań w sytuacji stwierdzenia występowania zjawiska przemocy domowej. Stosunkowo rzadko ośrodki pomocy społecznej decydowały się na powiadomienie: Sądu, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie lub Prokuratury. Statystycznie, tego rodzaju działania podejmowane były w czterech na sto przypadków.

Zjawisko przemocy domowej, badane z perspektywy danych będących w dyspozycji Policji, występuje na terenie Powiatu Gliwickiego ze zbliżoną częstotliwością, jaką można zaobserwować odwołując się do danych będących w posiadaniu Prokuratury Rejonowej w Gliwicach. W badanym okresie (2018-2022) na terenie powiatu zostało założonych łącznie 525 Niebieskich Kart. Średnio każdego roku, na przestrzeni lat 2018-2021, zakładano 114 nowych kart.

Analizując strukturę grupy osób doświadczających przemocy, według statystyk Policji, najczęściej dotyka ona kobiet. W okresie pomiędzy 2018 a 2022 rokiem 73% osób doznających przemocy w rodzinie stanowiły właśnie kobiety. W przypadku grupy mężczyzn odsetek ten wyniósł 16%. Pozostałą grupę doświadczających przemocy stanowiły osoby małoletnie, których udział stanowił 11%. Naturalną konsekwencją powyżej zaprezentowanego rozkładu danych jest fakt, że głównie stosującymi przemoc domową na terenie Powiatu Gliwickiego byli mężczyźni. W badanym okresie występowali oni w tym charakterze w 87% przypadków, które zostały zanotowane przez Komendę Miejską Policji w Gliwicach.

Na terenie Powiatu Gliwickiego w ramach poszczególnych gmin zostały powołane Zespoły Interdyscyplinarne. Głównym ich zadaniem jest przeciwdziałanie przemocy domowej, które jest realizowane w ramach procedury "Niebieskie Karty". Podstawowymi działaniami jakie realizowały zespoły były:

- diagnozowanie i monitorowanie problemu przemocy domowej,
- podejmowanie i realizowanie czynności w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej wobec osób doznających przemocy i osób stosujących przemoc,
- podniesienie świadomości i wrażliwości społecznej na problemy związane z przemocą domową.

W okresie od 2018 r. do końca trzeciego kwartału 2022 r. odbyło się łącznie 165 posiedzeń Zespołów Interdyscyplinarnych. Najczęściej, bo w 79% przypadków, spotkania miały miejsce regularnie w kwartalnych odstępach czasu. Pozostałe organizowane były w zależności od zaistniałych potrzeb. W latach 2018-2021

średnio każdego roku powoływanych było 185 grup roboczych działających w ramach ww. zespołów. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela nr 2. Liczba powołanych grup roboczych w ramach ZI dla obszaru Powiatu Gliwickiego w latach 2018-2022

Gmina	Rok					Ogółem
	2018	2019	2020	2021	2022 wg stanu na koniec III kwartału	
Knurów	66	45	83	70	28	292
Pyskowice	21	29	43	39	16	148
Gierałtów	22	19	25	27	19	112
Rudziniec	10	6	17	25	15	73
Toszek	16	11	11	17	13	68
Wielowieś	17	13	8	16	9	63
Pilchowice	14	11	13	6	14	58
Sośnicowice	9	13	4	12	7	45
Liczba powołanych grup roboczych - ogółem	175	147	204	212	121	859

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

5. Zasoby instytucjonalne działające na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej w Powiecie Gliwickim

Jak wspomniano powyżej, w ramach tworzenia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Powiecie Gliwickim na lata 2023–2028 przeprowadzono szczegółową diagnozę zjawiska przemocy występującego na obszarze Powiatu Gliwickiego. Została ona wykonana w oparciu o dane statystyczne zgromadzone od instytucji publicznych, które realizując swoje statutowe zadania stykają się ze zjawiskiem przemocy domowej i stanowią zasoby instytucjonalne działające na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej.

Do zasobów Powiatu Gliwickiego działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej zalicza się również grupy i organizacje pozarządowe funkcjonujące na jego obszarze lub obejmujące zasięgiem działania jego mieszkańców.

Wśród zasobów instytucjonalnych należy wymienić m.in.:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gliwicach,
2. Gminne i Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej,
3. Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
4. Policję,
5. Prokuraturę Rejonową Gliwice-Zachód w Gliwicach,
6. Sąd Rejonowy w Gliwicach,
7. Zespoły Interdyscyplinarne w gminach.

6. Cel główny i cele szczegółowe Programu

Cel główny:

Celem głównym Programu jest ograniczenie skali zjawiska przemocy oraz skutków stosowania przemocy w Powiecie Gliwickim poprzez działania profilaktyczne w rodzinach dotkniętych lub zagrożonych przemocą.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy w zakresie radzenia sobie z trudnymi sytuacjami, rozwiązywania kryzysów, poprawy relacji interpersonalnych w rodzinach dotkniętych przemocą, w szczególności objęcia specjalistyczną pomocą dzieci z środowisk zagrożonych przemocą.
2. Edukacja rodziców/opiekunów w zakresie właściwych postaw wychowawczych, metod i form wychowania oraz konsekwencji stosowania przemocy. Propagowanie pozytywnych postaw rodzicielskich i metod wychowawczych w społeczności lokalnej.
3. Zwiększenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych w zakresie pracy z rodziną dotkniętą przemocą poprzez szkolenia w tym zakresie.

7. Adresaci i realizatorzy Programu

Niniejszy Program skierowany jest do mieszkańców Powiatu Gliwickiego, w szczególności:

1. Rodzin (rodziców i dzieci) dotkniętych i zagrożonych przemocą, w tym zajmujących się pieczę zastępczą.
2. Rodziców doświadczających i/lub stosujących przemoc domową.
3. Instytucji zajmujących się pomocą rodzinie.
4. Szkół podstawowych i ponadpodstawowych.
5. Społeczności lokalnej.

Program służący działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w powiecie gliwickim na lata 2023 – 2028, będzie realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gliwicach przy współpracy podmiotów działających na rzecz pomocy rodzinie oraz przy współpracy jednostek oświatowych (szkół i poradni psychologiczno-pedagogicznych).

8. Przewidywane efekty realizacji Programu

Przewiduje się następujące efekty realizacji programu:

1. Wzrost dostępności do specjalistycznej pomocy w zakresie rozwiązywania problemów wynikających z sytuacji kryzysowej oraz rozwijania i pogłębiania kompetencji opiekuńczo-wychowawczych celem wzmocnienia rodziny w wypełnianiu swoich zadań wynikających z wychowania potomstwa.
2. Poszerzenie świadomości społecznej w zakresie właściwych postaw wychowawczych, metod i form wychowania oraz konsekwencji stosowania przemocy, a także możliwości uzyskania wsparcia i pomocy ze strony różnych instytucji na terenie Powiatu Gliwickiego. Poprawa umiejętności wychowawczych rodziców w rodzinach dotkniętych i zagrożonych przemocą.
3. Podniesienie wiedzy i kompetencji zawodowych osób zaangażowanych w pracę z rodziną z zakresu zjawiska przemocy oraz prawidłowego wypełniania ról rodzicielskich.

9. Harmonogram działań

Lp.	Cel szczegółowy	Działanie	Wskaźnik	Podmioty realizujące	Okres realizacji
1.	Zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy w zakresie radzenia sobie z trudnymi sytuacjami, rozwiązywania kryzysów, poprawy relacji interpersonalnych w rodzinach dotkniętych przemocą, w szczególności objęcia specjalistyczną pomocą dzieci z środowisk zagrożonych przemocą.	Spotkania informacyjne dla rodziców i dzieci, związane z zapobieganiem zjawisku przemocy domowej	Liczba spotkań dla rodziców	PCPR, OPS, jednostki oświatowe	2023-2028
			Liczba spotkań dla dzieci		
		Poradnictwo dla osób doświadczających przemocy domowej	Liczba osób objętych poradnictwem specjalistycznym	PCPR, OPS, PPP	2023-2028
			Liczba konsultacji indywidualnych psychologicznych, pedagogicznych, prawnych, socjalnych, terapeutycznych		
			Liczba konsultacji psychologicznych dla dzieci		
		Poradnictwo dla osób stosujących przemoc domową motywujące do zmiany	Liczba osób objętych poradnictwem specjalistycznym	PCPR, OPS, GKRPA	2023-2028
			Liczba konsultacji indywidualnych psychologicznych, pedagogicznych, prawnych, socjalnych, terapeutycznych		
		Poradnictwo dla osób uzależnionych stosujących przemoc domową	Liczba osób skierowanych na terapię uzależnień	GKRPA	2023-2028
2.	Edukacja rodziców/opiekunów w zakresie właściwych postaw wychowawczych, metod i form wychowania oraz konsekwencji stosowania przemocy. Propagowanie pozytywnych postaw rodzicielskich i metod wychowawczych w społeczności lokalnej.	Prowadzenie warsztatów, szkoleń i zajęć dla rodziców w ramach propagowania prawidłowych postaw wychowawczych	Liczba warsztatów, szkoleń i zajęć dla rodziców	PCPR, OPS, PPP	2023-2028
			Liczba osób uczestniczących w warsztatach, szkoleniach i zajęciach		
		Opracowanie oraz upowszechnianie materiałów edukacyjnych	Liczba opracowanych materiałów informacyjnych własnych w danym roku sprawozdawczym	PCPR, OPS, GKRPA	2023-2028
			Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjnych własnych w danym roku		
		Tworzenie i uaktualnianie baz danych w zakresie pomocy dla osób doznających przemocy domowej	Liczba utworzonych baz danych w danym roku sprawozdawczym	PCPR, OPS	2023-2028
		Współpraca z mediami w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	Liczba udzielonych wywiadów w mediach		
			Liczba artykułów dotyczących przemocy domowej na poziomie lokalnym w danym roku sprawozdawczym		
		3.	Zwiększenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych w zakresie pracy z rodziną dotkniętą przemocą poprzez szkolenia w tym zakresie.	Organizowanie spotkań, warsztatów, konferencji na poziomie ponadlokalnym (np. powiatowym), w ramach przeciwdziałania przemocy	Liczba zorganizowanych spotkań, warsztatów, konferencji
Liczba osób uczestniczących					
Doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej i ochroną osób jej doznających	Liczba szkoleń			PCPR, OPS, KMP	2023-2028
	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach				

10. Źródła finansowania Programu

Zakłada się finansowanie Programu służącego działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową w powiecie gliwickim na lata 2023 – 2028, ze środków własnych powiatu gliwickiego, środków instytucji współuczestniczących oraz z pozabudżetowych środków pozyskiwanych z innych źródeł (fundusze europejskie, dofinansowania ROPS itp.).

11. Monitoring i ewaluacja Programu

Monitoring programu będzie prowadzony corocznie, w oparciu o dane przekazane przez podmioty zaangażowane w realizację Programu. Zakłada się możliwość dokonania korekty Programu w przypadku niewystarczającej skuteczności realizacji zaplanowanych działań. Ewaluację programu prowadzić będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gliwicach poprzez wykorzystanie informacji pozyskanych od pozostałych realizatorów programu. Informacje z realizacji programu będą przedkładane Radzie Powiatu w ramach corocznych sprawozdań z zakresu działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Gliwicach.